

Nový projekt LIFE

aneb když se dvakrát dělá totéž, není to úplně totéž

Loni 1. července začal oficiálně nový projekt LIFE financovaný Evropskou komisí, tentokrát pod krycím názvem ze světa literatury *Ze života hmyzu*. Až do konce roku 2022 se tedy budete mít možnost setkávat na území Bílých Karpat s řadou aktivit, které s ním souvisejí.

Abyste nebyli překvapeni, pokusím se je aspoň stručně nastínit. Začneme ale popořádku základními údaji jako jsou partneři, rozpočet a samozřejmě také důvod, proč to všechno děláme.

Rozšíření

Opět se sešel početný tým, zachován zůstal i příhraniční rozměr. V osvědčené spolupráci pokračují Správa CHKO Bílé Karpaty, ZO ČSOP Bílé Karpaty a na slovenské straně nevládní BROZ. K matadorům lze počítat i VIS Bílé Karpaty, který v minulém projektu zajišťoval na zakázku prezentaci a ekologickou výchovu.

K zásadnímu rozšíření došlo ovšem směrem po hraničním hřebeni k severovýchodu. Beskydy jsou zastoupeny rovněž svou správou CHKO, dále ZO ČSOP Salamandr a spolkem Infinity progress, který provozuje zážitkové centrum Ursus v Dolní Lomné na samém severu Beskyd.

Pestrému složení partnerů odpovídá i rozpočet. Z celkové výše 4 222 tisíc eur (asi 110 milionů korun) je na konkrétní zá-

sahy na lokalitách určeno přibližně 60%, další významné částky jsou směřovány na ekovychovné aktivity a propagaci projektu, nákup půdy, entomologický průzkum, zhodnocení ekosystémových služeb a socioekonomickou studii.

Sidonie – na polovině ploch by mělo dojít k obnově pastvy. (Foto Libor Ambrozek)

Zarostlé plochy

Hlavním cílem projektu v terénu je obnova biotopů, na kterých se dříve vyskytovaly vzácné druhy hmyzu. Motýly dobře znáte už z minulého LIFE, teď bude pozornost věnována zvláště modrásku černoskvřnnému a jasoni dymnívkovému, dále k nim byl přidán roháč obecný, který je vázán na staré duby. Celková rozloha lokalit v Bílých Karpatech by měla dosáhnout na moravské straně 210 hektarů, na Slovensku 230 ha, v Beskydech pak 70 ha.

V Bílých Karpatech vybrali botanici a zoologové plochy, na kterých v minulosti probíhalo pařežinové hospodaření nebo pastva a které jsou dnes silně zarostlé náletem. Vytipovali jich více než čtyřicet, konkrétní místa se však mohou ještě změnit. V některých katastrech teprve probíhá digitalizace nebo pozemkové úpravy a při roztržitých vlastnických vztazích není jisté, zda se

všude podaří získat souhlasy vlastníků (nebo vůbec vlastníky dohledat). Stále jsou však v naší CHKO stovky hektarů dříve udržovaných pozemků, které je možné do projektu začlenit.

Nejrozsáhlejší plochy náletových dřevin jsou na jihu v katastrech Javorníku a Nové Lhoty. Konkrétně se jedná o údolí Harvany v NPR Jazevci a dvě údolíčka na Předních loukách (ochranné pásmo

NPR Porážky), obnova pastevního lesa dál probíhá i na Paličkách. Ve střední části by měly zásahy proběhnout například v přírodních rezervacích Ve Vlčí, Hutě a Mravenčí louka, na severu se rozsáhlejší porosty náletů nacházejí v katastrech Nedašova a Nedašov Lhoty.

Plány

Na polovině ploch půjde o jednorázový zásah – úplně vyčištění v případě mladších křovin nebo jen prosvětlení porostů u déle opuštěných ploch. Vzrostlé dřeviny (hlavně duby a ovocné stromy) zůstanou přitom zachovány. Druhá polovina by měla sloužit pastvě, ať už na volné ploše nebo na lokalitách s ponechanými vzrostlými stromy („lesní pastva“).

Stejně jako v předchozích letech budeme pořádat exkurze pro veřejnost i prezentace na akcích v regionu, abychom místní obyvatelé s cíli projektu seznámili. Vzhledem k rozsahu kácení křovin na některých lokalitách je pro nás spolupráce s vlastníky a hospodáři zcela zásadní. Věříme, že i díky ní bude projekt *Ze života hmyzu* stejně úspěšný jako jeho předchůdce.

Libor Ambrozek

Evropsky chráněné druhy (15)

Roháč obecný

Foto Tomáš Ernest Vondřejc

Největším broukem Evropy je roháč obecný (*Lucanus cervus*), slovensky roháč velký. Je zástupcem čeledi roháčovití (*Lucanidae*), do které patří celosvětově přibližně 1200 druhů.

Samice měří 30 až 45 mm, zato samci se pyšní velikostí 35 až 75 mm (v nejteplejších oblastech až 100 mm). Je to ovlivněno různými faktory, zejména množstvím potravy, kterou mají k dispozici ve stádiu larev. Larvy jsou přítomny v poslední fázi vývoje ještě větší (100 až 120 mm).

Kusadla

Asi nejvýraznějším znakem roháčů jsou velká kusadla samců, která ale tyto brouci nepoužívají k lovu kořisti, jak by se na první pohled mohlo zdát. Dospělci se totiž živí mizou vytékající ze stromů. Kusadla slouží samcům při vzájemných soubojích. K těm dochází na kmelech, na kterých následně probíhá i páření, a samci si tak soubojem zajišťují nejlepší místo. Cílem přitom není rozpúlit soupeře vedví, ale shodit ho dolů.

Po úspěšném spáření se samice přesouvá na zem, kde

klade svá vajíčka do blízkosti pařezů a trouchnivějších kmenů listnatých dřevin, nejčastěji dubů. Vývoj larev trvá přibližně 3 až 5 let. Dospělí brouci se líhnou na podzim, ale zimu přecházejí v kukelní komůrce, kterou opouštějí až v květnu následujícího roku. Dospělci žijí jen několik málo týdnů.

Velikost a tvar samčích kusadel se odráží také ve jménu roháč, a to nejen

v češtině. V mnoha jazycích je součástí pojmenování výraz pro jelena (v angličtině *stag beetle*, v němčině *Hirschkäfer*, v latině *cervus*). Je to právě z toho důvodu, že kusadla připomínají jelení paroží.

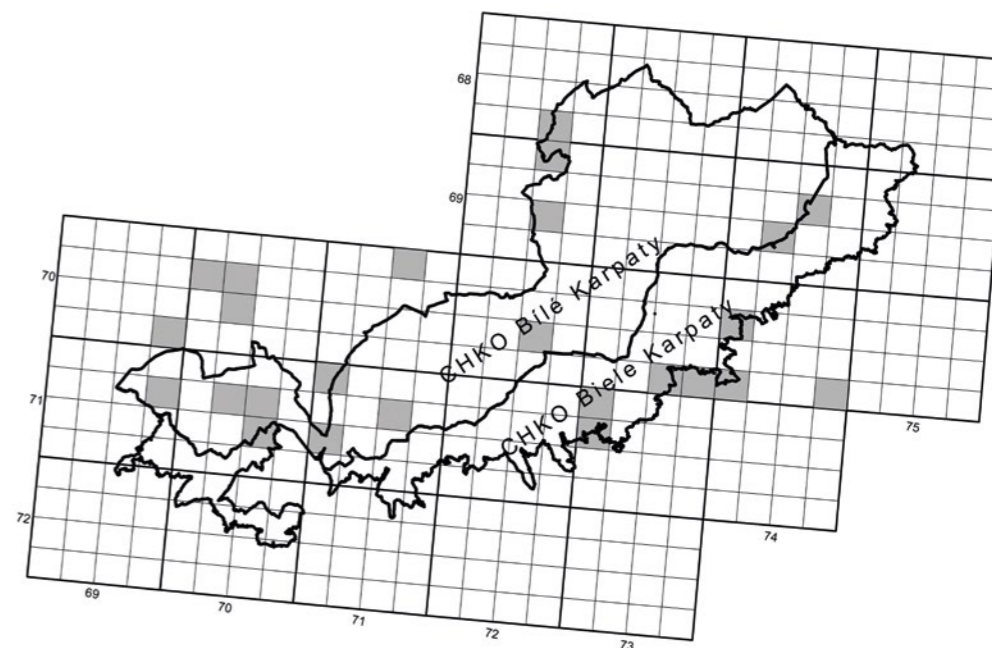
Rozšíření

Roháč obecný je obyvatelem teplejších světlých doubrav a smíšených lesů s dostatečným množstvím mrtvého dřeva v podobě klád či rozložitých pařezů. Ideálním prostředím pro něj byly střední lesy, které ale z naší krajiny již prakticky vymizely. Dnes je ohrožen nevhodným lesním hospodařením s plošným mýcením a odstraňováním veškerého mrtvého dřeva. Zcela likvidační je pak vysazování smrkových monokultur. Proto se stále častěji můžeme s roháčem setkat v městských parcích nebo oborách. Ty ale svou rozlohou nedokáží zajistit dlouhodobé přežívání větší populace. Nebezpečí pro něj představují i přemnožená divoká prasata a další predátoři.

Projekt LIFE

V loňském roce byl připraven evropský projekt v rámci programu LIFE s titulem *Ochrana vybraných druhů hmyzu soustavy Natura 2000 v přeshraniční oblasti Západních Karpat (ČR-SR)*, který si klade za cíl zlepšení stavu populací vybraných ohrožených druhů hmyzu pomocí obnovy jejich biotopů v CHKO Bílé Karpaty, CHKO Beskydy a na Slovensku v Holubyho kopanicích. A právě roháč obecný je jedním z vybraných cílových druhů.

Tomáš Ernest Vondřejc

Mapa Miroslav Žmolík